

Naisen kirjoituspöydän paikasta

Suvi Ratinen 2021: *Omat huoneet: Missä naiset kirjoittivat vuosisata sitten*. Helsinki: Tammi, 240 s.

Suvi Ratinen vie lukijansa ihastuttavalle matkalle tarkastelemaan tunnettujen kirjailijoidemme arjen työskentelytiloja sekä pohtimaan, miten tilallisuus tai rauhallisten tilojen puute vaikutti heidän keskeisten teostensa syntyyn. Kirjan päähenkilöiksi on valikoitunut kymmenen 1900-luvun alun tunnettua kirjoittavaa naista: Aino Kallas, Helmi Krohn, Anni Swan, Maria Jotuni, Elsa Heporauta, Hilja Haahti, Maila Talvio, Hella Wuolijoki, L. Onerva sekä Ain’Elisabet Pennanen.

Ratisen ajatus sen selvittämisestä, millaisia kirjoittamisen tilat 1900-luvun alun Suomessa olivat, on kekseliäs ja avaa lukijan ulottuville kiinnostavia sisäinteriöörejä, joiden suojissa kirjailijanaiset loivat merkkiteoksiaan. Samalla kun teoksen näkökulma tarkentuu mikrotasolle työpöytien pinnoille, se tulee tarkastelleeksi syvemmin monia yhteiskunnallisesti kattavampia ilmiöitä, kuten naisten asemaa ja sukupuolille asetettuja odotuksia, asumiskulttuureja ja perheihanteita 1900-luvun alkuvuosina.

Tekijä on perehtynyt huolella tutkimuskohteidensa luovan työskentelyn tiloihin. Päähenkilöiden asuintiloja ei ole säilynyt kotimuseoiden muodossa, joten päätelmät on täytynyt tehdä käyttämällä lähteenä monipuolista elämäkerrallista aineistoa: kirjailijanaisten elämäkertoja, muistelmia, arkistoaineistoa, kirjeitä, päiväkirjoja, valokuvia ja asuntojen pohjapiirroksia. Lisäksi tekijä hyödyntää näitä varsin tunnettuja kirjailijoita koskevia lehtiartikkeleita ja aiempaa tutkimuskirjallisuutta.

Ratinen käy teoksessaan vuoropuhelua Virginia Woolfin klassikkoteoksen *Oma huone* kanssa. Woolf korosti 1929 ilmestyneessä pamfletissaan naisen oman työskentelytilan merkitystä kirjoittamisen paikkana, jossa saisi mieluusti olla myös lukittava ovi sekä riittävä äänieristys. Oma huone symboloi kirjoittavan naisen itsenäisyyttä ja toimintavapautta. Esimerkiksi Woolf ja Aino Kallas asuivat ja kirjoittivat molemmat 1920-luvun lopulla Lontoossa, ja kirjoittaja nostaa hyvin esiin sen, miten Woolfin tuotanto vaikutti myös Kallaksen ajattelun taustalla.

Kirja asettaa pääosaan kirjoittavat naiset työskentelytiloineen ja kuvaa suomalaisten kirjailijanaisten toista sukupolvea. Ensimmäinen kohtasi urallaan enemmän kyseenalaistusta sen suhteen, voivatko he toimia ammattimaisina kirjailijoina, mutta toinen sukupolvi pystyi jo menestyksekkäämmin toteuttamaan tätä professiota ilman vastaavia epäilyksiä.

Huomionarvoista on, että kaikilla päähenkilöistä ei ollut käytössään omaa huonetta etenkin kirjailijanuran alkupuolella vielä senkään jälkeen, kun he olivat avoituneet ja perustaneet oman kotitaloutensa puolisoidensa kanssa.

Ratinen nostaa esille sen, että kirjoittaminen oli naisille soveltuvista kodin ulkopuolisista työtehtävistä niitä harvoja, joiden vuoksi heidän ei tarvinnut välttämättä poistua kodin piiristä työpaikalle, mutta samalla oletuksena oli, että työskentelylle järjestyisi kotoa tila, joka mahdollistaisi kirjoittamisrauhan. Ajan henkeen kuului, että virkamies- tai kulttuurikodissa aviomiehellä kyllä oli oma työhuoneensa, ”miesluolansa”, mutta puolison ammattimaiset kirjailijantyöt tehtiin jonkin muun huoneen nurkassa tai tarkoitusta varten hankitussa väliaikaisessa tilassa.

Omat huoneet -kirjan päähenkilöiksi valittujen naisten kirjoittamisen miljööt vaihtelivat saunakamarista salonkiin. Hella Wuolijoki kirjoitti myös sellissä ollessaan vankeudessa maanpetostuomion vuoksi. Muita kirjoittamisen paikkoja olivat kotiolioissa usein makuukamarin nurkka (tyypillinen rouvan kirjoituspöydän sijoituspaikka), joillakin enon tai talonmiehen asunnon vintti, keuhkotautiparantola, sairaala, ulkomaanmatkat tai kesähuvila. Etenkin kesäisin myös asuinpaikkaa ympäröinyt luonto oli luovuuden lähde.

Naisten kirjoittamisen tilat ovat teoksen perusteella hyvin usein olleet tilapäisiä ja toisinaan kodin arkihuolista irtautumisen mahdollistavia. Tarkastelluista kirjailijoista Aino Kallas pakeni lapsiperhearkea erilaisiin tilapäisiin hiljaisempiin tiloihin, kuten hotellihuoneisiin tai tuttavilta lainattuihin työhuoneisiin, viimeistelläkseen käsikirjoituksensa. Perheenäidit hyödynsivät tiiviimpinä luomiskausina myös tyhjän kaupunkikodin rauhaa silloin, kun muut perheenjäsenet nauttivat ulkoilmaelämästä maalla kesähuvilalla.

Toisaalta on syytä muistaa, että kirjassa tarkastellut naiset olivat omana aikanaan monin tavoin etuoikeutettuja verrattuna naisiin, jotka työskentelivät kodin ulkopuolella tai maataloudessa. Heillä oli käytettävissään tilaa ja resursseja kirjoittamiseen aivan eri tavalla: useimmilla kirjan päähenkilöistä oli saatavilla lastenhoitoapua ja heidän kotiaskarensa tekivät valtaosin kotiapulaiset. He olivat usein kaupunkilaisia virkamiesperheiden tyttäriä tai äitejä, jolloin kotitaloudessa ei ollut tarpeen huolehtia maatalouden töistä kirjoittamisen ohessa, ja heillä oli tilavan kodin lisäksi myös kesähuvila, missä palvelusväki pääosin vastasi raskaimmista työtehtävistä. Kirjailijanaisilla oli ollut mahdollisuus käydä ainakin jonkin verran koulua ja käyttää aikaa kirjoittamiseen nuoresta saakka. Moni myös sai kypsällä iällä vihdoin ikioman työhuoneen. Tekijä kutsuukin heitä keskiluokkaiseksi kotirouvakirjailijoiden sukupolveksi. Silti he kykenivät elättämään itsensä omalla työllään.

Omat huoneet -teoksen runsas ja monipuolinen kuvitus houkuttaa lukemaan. Henkilökuvat ja näkymät kirjailijoiden kotien interiööreistä tuovat tekstin lähemmäs lukijaa, jonka on helppo niiden kautta hahmottaa päähenkilöt kynäilemässä kirjoituspöytänsä takana. Kuvien koot vaihtelevat, mikä tuo sivuille elävyyttä. Jotkin valokuvat jäävät tosin harmittavan pienikokoisiksi, ja etenkin asuinhuoneistoja olisi mielekästä katsella suuremmassa koossa, jolloin sisustuksen yksityiskohdat erottuisivat tarkemmin.

Kirjan kannet ovat saaneet innoituksensa 1900-luvun alun jugend-tyylistä ja sille ominaisesta ornamenttiikasta, kasveja ja niiden lehtiä jäljittelevistä koristeaiheista. Kannen keskiössä on oivaltavana yksityiskohtana tyylikäs pöytälamppu. Teoksen lehtien väliin kustantaja on sujauttanut pienen kirjelippusen kirjan ulkoasun luoneelta graafiselta suunnittelijalta Emmi Kyytsö-seltä. Siinä on kiinnostavaa lisätietoa kirjan visuaalisen ilmeen suunnittelusta ja toteutuksesta.

Teoksen väliotsikot on muotoiltu napakasti sisältöä kiteyttäen. Pääotsikko sen sijaan on kytketty kirjoittamisajankohtaansa, mistä syystä kirjan nimi auttamatta vanhenee ajan kuluessa, vaikka teoksen kulttuurihistoriallinen sisältö varmasti kiinnostaa lukijoita vielä pitkään. Teoksen teema oli ilmestymisvuonnaan varsin ajankohtainen, mihin tekijäkin viittaa kirjan päätteeksi. Koronapandemian myötä monien työtilat siirtyivät jälleen kotiin, missä ei edelleenkään välttämättä ollut tarjolla kokonaista omaa huonetta kirjoittavalle naiselle (tai edes miehelle). Vaikka esimerkiksi Aino Kallaksesta, Helmi Krohnista ja Anni Swanista on ilmestynyt 2000-luvulla elämäkerrallista tutkimusta, *Omat huoneet* täydentää hyvin sen antia keskittymällä erityisesti tilallisuuden ja työskentelyrauhan merkityksiin kirjailijanaisten työssä.

Sofia Kotilainen